

6. Cesta do školy

TÉMA: Udržitelná doprava

ANOTACE:

Žáci se zamýšlejí nad svou cestou do školy. Pracují s prezentací fotografií z okolí školy i s tematickým komiksem, který sami dotvářejí. Porovnávají výhody a nevýhody různých druhů dopravy vzhledem k sobě samým, k lidem v okolí a k životnímu prostředí. Ve skupinách navrhují konkrétní opatření, která by přispěla k příjemnější a bezpečnější cestě do školy.

CÍLE LEKCE:

Žák/žákyně porovná výhody a nevýhody různých druhů dopravy při cestě do školy a jejich dopad na životní prostředí.

Žák/žákyně navrhne konkrétní zlepšení ve škole či v obci, které přispěje k příjemnější a bezpečnější cestě dětí do školy.

ČASOVÁ NÁROČNOST:

135 min. (3 vyučovací hodiny)

VĚK: 3.-5. ročník ZŠ

ZAŘAZENÍ DO RVP: Člověk a jeho svět, Český jazyk a literatura

TEMATICKÉ CELKY: Místo, kde žijeme, Komunikační a slohová výchova

PRŮŘEZOVÉ TÉMA: Environmentální výchova

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

(VYBRANÉ ČÁSTI):

ČJS-3-1-01 Žák/žákyně vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo.

ČJS-5-1-04 Žák/žákyně vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam.

ČJS-5-4-05 Žák/žákyně zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.

ČJL-5-1-01 Žák/žákyně čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

ČJL-5-1-04 Žák/žákyně reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

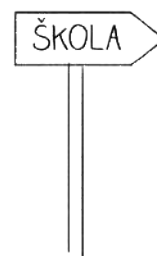
kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů, kompetence sociální a personální, kompetence občanské

UPOZORNĚNÍ: Lekci předchází vlastní aktivní příprava učitele (tvorba prezentace s vlastními fotografiemi z okolí školy).

6.1 EVOKACE: **TAJEMNÁ MÍSTA** ————— **15 MIN.**

Promítáme dětem prezentaci s fotografiemi různých zajímavých míst, která dopředu nafotíme v okolí školy. Může to být nějaké hezké zákoutí, stavba, socha, strom, květinový záhon, cedule, obchod, zajímavý detail, zastávka autobusu i rušná křižovatka. Ptáme se dětí, zda vědí, co je na obrázku a kde se dané místo nachází. Vyhledáme si dané místo i na mapě obce. Když si promítáme všechny obrázky, zeptáme se dětí, co mají společného. Měli bychom dojít k tomu, že na všech fotografiích byla místa v okolí školy. Kolem těchto míst často cestujeme do školy a ze školy, ale všímáme si jich? Známe je všechna? A známe je dobře? Právě „Cesta do školy“ bude naším dnešním tématem.

POMŮCKY:
vlastní prezentace
s fotografiemi zajímavých
míst v okolí školy, počítač,
projektor, mapa obce

6.2 CESTA DO ŠKOLY ————— **20 MIN.**

Rozdáme každému žákovi vytištěný komiks. Po přečtení vyzveme žáky, aby se ve dvojicích v lavicích pokusili ke každému výjevu (okénku) v komiksu vymyslet krátký, výstižný název a zapsali si tyto názvy do sešitu. Poté mohou dvojice sdílet nápady s celou třídou. U každého výjevu si společně řekneme, co všechno nás k němu napadá, přemýšlíme, zda nám připomíná něco, co jsme zažili. Společně tak zjistíme, že cesta do školy může vypadat opravdu různě. Může být příjemná i otravná, rychlá i pomalá, zábavná i nudná, osamělá i plná setkání... Poté čeká každého žáka další úkol – zamyšlení nad vlastní běžnou cestou do školy. Tu pak mají žáci nakreslit do posledního políčka komiksu a komiks tak dotvořit podle svého. Kdo chce, může svůj obrázek nahlas okomentovat.

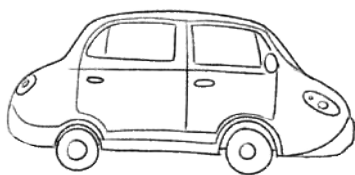
POMŮCKY:
komiks „Ema, Štěpán a cesta
do školy“ vytištěný pro
každého žáka (příloha 6a)

6.3 ÚHEL POHLEDU ————— **45 MIN.**

Navážeme na zamyšlení z předchozí aktivity, tj. jakým způsobem se nejčastěji dopravujeme do školy. Do čtyř rohů třídy umístíme čtyři flipchartové papíry se čtyřmi nápisy:

- veřejná doprava (autobus, vlak, tramvaj, metro)
- auto
- kolo nebo koloběžka
- pěšky

POMŮCKY:
4 flipchartové papíry, fixy

Vyzveme žáky, aby se zamysleli, jakým způsobem se nejčastěji dopravují do školy, a stoupli si do příslušného rohu. Prohlédneme si rozložení způsobů dopravy do školy ve třídě. Kde je dětí nejvíce, a kde naopak nejméně? Vidíme nějakou závislost? Bydlí například ti, co chodí pěšky, nejbližší? Bydlí ti, co jezdí veřejnou dopravou nebo autem, nejdále? Jaké je ve třídě rozdělení jednotlivých prostředků?

Můžeme klást další otázky, podle nichž se žáci budou mezi rohy třídy přemísťovat:

- **Jaký způsob dopravy nevyžíváte vůbec?**
- **Jak byste se do školy dopravovali nejraději?**
- **Jaký způsob dopravy je podle vás nejrychlejší?**

Nakonec žáky vyzveme, aby se libovolně přeskupili do rohů podle témat, na kterých by je nejvíce bavilo v následujících chvílích pracovat. Pokud je některá skupina příliš početná, můžeme ji rozdělit na dvě menší.

Nově vytvořené skupiny mají za úkol rozdělit papír s nápisem svisle napůl na dva sloupce a nadepsat je VÝHODY a NEVÝHODY. Ve skupině pak společně vymýšlí výhody a nevýhody daného způsobu dopravy, a to ze tří pohledů, které mezitím napíšeme na tabuli a žáci si je na papír napíší doleva jako jednotlivé řádky:

- **Pro žáka/žákyni, který/á se přepravuje**
- **Pro ostatní lidi**
- **Pro životní prostředí**

Poté každá skupina svoji práci představí ostatním. Žáci se mohou ptát a diskutovat, doplňovat nové návrhy. Existují výhody či nevýhody, které platí pro více skupin najednou?

Pokud některé téma zůstane neobsazené (necháme-li na žácích, aby si vybrali skupinu skutečně libovolně, může se to stát), doporučujeme pak v tomto tématu vymýšlet výhody a nevýhody společně s celou třídou, aby nezůstalo nepokryté.

Hotové postery vyvěsíme na nástěnku nebo připevníme na tabuli. Po prezentaci všech skupin se zeptáme se žáků, jaké myšlenky si z prezentací odnesli. Měli bychom směřovat ke shrnutí, že dané téma je velice složité a prakticky neexistuje možnost, která bude stoprocentně vyhovovat všem. To však neznamená, že se tam, kde je dopravní situace složitá a pro mnohé nevyhovující, nemůžeme zamyslet nad možnostmi zlepšení.

TIP: V žácích bychom se neměli snažit vyvolat pocit viny za to, že jezdí autem. Jsou situace, kdy se bez auta zkrátka neobejdeme – špatná dopravní dostupnost na venkově, přeprava velkého nákladu, přeprava nemocného nebo zraněného, transport starších lidí, cestování v noci... Je však důležité dbát na to, abychom auto využívali rozumně a efektivně (např. jeden rodič může do školy svézt více spolužáků apod.).

PŘESTÁVKA

6.4 MÁME PLÁN! ————— 45 MIN.

Vyzveme žáky, aby se zamysleli nad tím, jak by si přáli změnit prostředí v okolí školy, aby pro ně cesta do školy byla příjemnější a bezpečnější. Můžeme vyjít ven před školu, abychom si situaci lépe připomněli, anebo znovu využít prezentaci z úvodní aktivity. Zpět ve třídě píšeme všechny náměty, které žáci říkají, pod sebe na tabuli. Když je seznam námětů hotový, zorganizujeme hlasování. Každý včetně učitele může zvednout ruku pro jeden návrh, který mu připadá nejzávažnější a na němž by se chtěl podílet vymýšlením, jak jej vyřešit.

Tímto způsobem zvolíme hlavní problém, kterým se budeme v následující aktivitě zabývat. Vytvoříme skupiny o čtyřech žácích, o nichž víme, že se jim bude dobře spolupracovat. Skupiny mají za úkol navrhnout řešení vybraného problému (tím může být např. neúnosné množství aut ráno před školou, chybějící chodník, nehezký prostor před školou atd.). Plán řešení mohou skupiny popsat i nakreslit. Kromě svých vlastních nápadů se mohou inspirovat i v krátkých článkách s příklady dobré praxe (příloha 6b), které rozmístíme po třídě a žáci je mohou libovolně obcházet a číst. Motivujeme žáky, aby si úkoly ve skupině rozdělili podle toho, co je baví – někoho baví psát, jiného kreslit, jiný bude raději zjišťovat informace.

Hotové projekty si navzájem představíme.

POMŮCKY:

flipchartové papíry, fixy,
vytištěné příklady dobré praxe
(příloha 6b)

TIP: Zdařilé návrhy, které by stálo za to realizovat, můžeme s dětmi předložit i řediteli školy nebo je děti mohou prezentovat v rámci školního parlamentu; pokud se projekt týká pravomocí obce, pak i na obecním úřadě.

6.5 REFLEXE ————— 10 MIN.

Sedneme si s žáky do kruhu a otázkami se je snažíme motivovat k diskusi:

- **Co nového jste se dnes naučili?**
- **Co jste si uvědomili, že byste chtěli změnit - ve svém okolí nebo ve svém chování?**
- **Co dalšího byste ještě potřebovali zjistit?**

Další tipy a inspirace do výuky

PŘÍBĚH MOJÍ CESTY DO ŠKOLY

Každý žák si vytvoří vlastní projekt. Zakreslí si do mapy svoji cestu do školy, pokud by šel pěšky, a změří si délku trasy pomocí Mapy.cz. Pokusí se zjistit, jaká zajímavá místa se po cestě vyskytují. Sám je vyfotografuje a pátrá po tom, jaké velké i malé historické události se v nich staly, zajde do knihovny, prohledá internet nebo se zeptá starších lidí, kteří v daných místech bydlí, zda se k nim neváže nějaký zajímavý příběh nebo pověst, popíše vlastní zážitky. Hotové postery vystavíme ve škole. Pokud je umístíme ve společných prostorách (např. na chodbě), můžeme k podobné aktivitě motivovat i žáky a učitele z jiných tříd.

POMŮCKY:
osmisměrka vytištěná pro
každého žáka (příloha 6c)

OSMISMĚRKA S LITERÁRNÍM ÚKOLEM

K zopakování pojmů vztahujících se k tématu dopravy se hodí i osmisměrka s tajenkou, doplňujícími otázkami a navazujícím literárním úkolem.

WORKSHOP - ZÁKLADNÍ OPRAVA KOLA

Ježdění do školy na kole nebo koloběžce je prima, ale co když se po cestě něco stane?

Pozvěte do třídy šikovného kolegu, kolegyni nebo třeba rodiče, který děti naučí základní dovednosti, jež se hodí každému cyklistovi:

- **Jak před jízdou zkontrolovat, zda je kolo v pořádku a vše funguje, jak má?**
- **Jak kolo promazat?**
- **Jak pumpičkou dofouknout kola?**
- **Jak nasadit spadlý řetěz nebo zalepit píchlé kolo?**

Myslíme i na bezpečnost – zdůrazníme důležitost nošení helmy, správného osvětlení a reflexních prvků – a ohleduplnost k chodcům a dalším účastníkům provozu.

ZAPOJTE SE

Zapojte se se svou třídou, kolegy nebo celou školou do celostátních projektů Pěšky do školy, Bezpečné cesty do školy, Do práce na kole nebo Den bez aut.

POUŽITÉ ZDROJE A UŽITEČNÉ ODKAZY:

PĚŠKY DO ŠKOLY [online]. Pěšky městem [cit. 12. 9. 2022].

Dostupné z: <https://peskymestem.cz/projekt/pesky-do-skoly/>

BEZPEČNÉ CESTY DO ŠKOLY [online]. Pěšky městem

[cit. 12. 9. 2022]. Dostupné z: <https://peskymestem.cz/projekt/bezpecne-cesty-do-skoly/>

DO PRÁCE NA KOLE [online]. AutoMat [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné

z: <https://auto-mat.cz/projekt/dopracenakole>

MĚSTEM NA KOLE - PORTÁL MĚSTSKÉ CYKLISTIKY [online].

AutoMat [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://auto-mat.cz/projekt/mestemnakole>

CESTOU ZE ŠKOLY - CYKLUS LEKCÍ PRO 3.-5. ROČNÍK ZŠ

[online]. Muzeum Říčany [cit. 28. 11. 2022]. Dostupné z: <https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/cestou-ze-skoly/>

Coufalová, Jana: **PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ PRO PRVNÍ STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY**. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

Zormanová, Lucie: **PROJEKTOVÁ VÝUKA** [online]. Metodický portál rvp.cz [cit. 28. 11. 2022]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/14983/PROJEKTOVA-VYUKA.html>

CELÉ ZNĚNÍ 11. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN -

UDRŽITELNÁ MĚSTA A OBCE [online]. OSN [cit. 10. 11. 2022].

Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/udrzitelna-mesta-a-obce/>

Projekt byl podpořen z prostředků České
rozvojové agentury v rámci Zahraniční
rozvojové spolupráce ČR.

Seznam příloh

- 6a _____ Komiks „Ema, Štěpán a cesta do školy“
- 6b _____ Příklady dobré praxe
- 6c _____ Osmisměrka s literárním úkolem

EMA, ŠTĚPÁN A CESTA DO ŠKOLY

CESTA DO ŠKOLY MŮŽE VYPADAT RŮZNĚ. JAK NEJČASTĚJI VYPADÁ TA TVOJE?
NAKRESLI JI DO POSLEDNÍHO OKÉNKA KOMIKSU.

Žáci, učitelé a rodiče ze ZŠ Koblížkov sepsali petici za zavedení **školního autobusu**, od čehož si slibovali bezpečnější cestu do školy. Radnice nejprve zavedla testovací provoz autobusu. Provoz se osvědčil a školní autobus jezdí v Koblížkově již druhým rokem. Koblížkovští si libují, že před školou výrazně ubylo aut a cítí se tu lépe a bezpečněji.

V ZŠ Želvová Lhota uspořádali žákovskou **soutěž**, kde měly děti navrhnout, jak by **vylepšily prostranství před školou**, aby se jim tam líbilo a rády tam trávily svůj volný čas. Sešlo se mnoho zajímavých návrhů, např. umístění koše na basketbal, kuželek, bosochodeckého chodníčku nebo vyvýšených záhonů a domku pro hmyz. O vítězném návrhu, který byl poté skutečně zrealizován, hlasovala celá škola.

Žáci ze ZŠ Čumákov hlasovali ve školním parlamentu pro umístění **cyklostanu před školu**. Chtěli mít možnost si svá kola a koloběžky zamknout. Po jeho instalaci se před školou tyto dopravní prostředky přestaly povalovat, což sám ředitel školy kvitoval s povděkem. Později přišli žáci ještě s dalším návrhem – umístit nad stan stříšku, aby na kola a koloběžky nepršelo.

Před školou Kuřátko v Kuřátkově se každé ráno otáčelo velké množství aut a děti, které chodily pěšky, se tu necítily bezpečně. Jedna třída v čele s paní učitelkou vymyslela dlouhodobou **soutěž tříd** o pěkné ceny, která měla žáky motivovat, aby **do školy chodili pěšky**. Soutěž tříd měla velký úspěch a prostředí před školou bylo mnohem příjemnější. Učitelé navíc zaznamenali, že jsou děti ve výuce po ranní procházce mnohem soustředěnější.

Před školou v městečku Breburdovice bylo ráno takřka nemožné zaparkovat. Rodiče podepisovali petici o zvýšení kapacity parkovacích míst, se kterou však neuspěli. Jednoho z rodičů potom napadlo vytvořit několik **svozových tras**, kdy by **jeden rodič vezl do školy více dětí**, které by nastoupily po trase, a v ježdění by se několik rodičů střídalo. Rodiče si rozdělovali služby přes sdílenou tabulku na internetu. Po pár týdnech provozu již nová parkovací místa před školou nebyla potřeba.

1. Vylušti osmisměrku.

Najdi v tabulce všechna slova (mohou být ukryta ve všech osmi směrech - odtud osmisměrka). Ze zbylých písmen složíš tajenku.

CESTUJÍCÍ, POHYB,
KOLO, HELMA,
CHODEC, CESTA,
ŠKOLA, JÍZDENKA,
SILNICE, SEMAFOR,
BENZÍN, HLUK,
NEHODA, AUTO, VLAK,
MHD, PRUH, KOLONA,
SMOG, OVZDUŠÍ

A	T	S	E	C	V	S	M	O	G
N	P	E	H	E	L	M	A	C	A
O	R	M	Y	S	A	H	S	K	K
L	U	A	A	T	K	D	I	H	N
O	H	F	D	U	L	A	L	P	E
K	A	O	O	J	*	U	N	O	D
O	L	R	H	Í	K	T	I	H	Z
CH	O	D	E	C	S	O	C	Y	Í
T	K	E	N	Í	Z	N	E	B	J
Í	Š	U	D	Z	V	O	Z	K	A

Tajenka:

Viš, co znamená slovo v tajence? Vysvětli ho vlastními slovy:

Znáš nějakou ve svém okolí? Odkud kam vede?

2. Vymysli a napiš do sešitu příběh, ve kterém se bude vyskytovat všech 20 slov z osmisměrky i slovo z tajenky. Můžeš si vybrat, jakou formou příběh zpracuješ: jako text, nebo jako komiks (v případě komiksu mohou být některá ze slov ztvárněna i výtvarně, nemusí být nutně napsaná).

Řešení osmisměrky:

A	T	S	E	C	V	S	M	O	G
N	P	E	H	E	L	M	A	C	A
O	R	M	Y	S	A	H	S	K	K
L	U	A	A	T	K	D	I	H	N
O	H	F	D	U	L	A	L	P	E
K	A	O	O	J	*	U	N	O	D
O	L	R	H	Í	K	T	I	H	Z
CH	O	D	E	C	S	O	C	Y	Í
T	K	E	N	Í	Z	N	E	B	J
Í	Š	U	D	Z	V	O	Z	K	A